

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2000 m. liepos 8 d.

Nr. 132 (27)

Saturday supplement July 8, 2000

No. 132 (27)

Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas

Algimantas A. Naujokaitis

Bendradarbiavimo akiračiai

Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumai, 1969 m. pradėti rengti Čikagoje, nuo 1991 m. persikėlė į nepriklausomybę atkūrusią Lietuvą. Nuo tada šie simpoziumai vyksta kas dveji metai — pakaitomis Čikagoje ir Vilniuje. Šiemetinis, jau vienuoliktasis, Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas birželio 21-26 d. vyko Vilniuje ir kitose Lietuvos miestuose.

Surengtoje spaudos konferencijoje simpoziumo organizacinio komiteto pirmininkas fizikas dr. V. Gontis pasakė, kad Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumai itin svarbūs, nes padeda stiprinti mūsų tautos kamieno ir užsienyje gyvenančių bei dirbančių lietuvių mokslininkų ryšius, skatinančius ir mokslo plėtrą. Toje pat spaudos konferencijoje iš Čikagos atvykęs simpoziumo tarybos vicepirmininkas dr. Vytautas Narutis pranešė, kad į simpoziumą atvyko ir pateikė mokslinius pranešimus apie 30 lietuvių mokslininkų, ne tik iš Amerikos, bet ir iš Australijos, Japonijos, Rusijos ir kitų šalių.

Prieš simpoziumo atidarymą jo dalyviai dalyvavo šv. Mišiose Arkikatedroje bazilikoje. Paskui visi rinkosi į Vilniaus Pedagoginio universiteto aktų salę. Simpoziumą atidarė jo tarybos pirmininkas, Lietuvos

Respublikos Seimo pirmininkas prof. V. Landsbergis. Po arkivyskupo A. J. Backio invokacijos buvo perskaitytas prezidento V. Adamkaus sveikinimas. JAV Lietuvių bendruomenės Krašto valdybos pirmininkė R. Narušienė sveikinimą perskaitė šios valdybos narys, simpoziumo dalyvis dr. V. Bieliauskas. R. Narušienė sveikinime sakoma, kad prieš 30 metų įkurta Šiaurės Amerikos Lietuvių mokslo taryba stengiasi palaikyti kuo geresnius intelektualinius ryšius su Lietuva ir jos mokslininkais.

Perskaitęs Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininko V. Kamanto sveikinimą, žodį tarė užsienio lietuvių mokslininkų atstovas simpoziumo taryboje dr. V. Narutis. Jo kalba, nušviečianti išeivijos mokslininkų ir kultūrininkų bei valstybiniam gyvenime. Simpoziumo rėmuose susirgančią išeivijos mokslininkų aktyviai dalyvavo Vytauto Didžiojo universiteto steigime, iš jų gretų net du buvo išrinkti šio universiteto rektoriais. Išeivijos mokslininkai dirba ir kituose Lietuvos universitetuose, kitose institucijose.

Dr. V. Narutis palinkėjo simpoziumui toliau skieisti išeivijos sugrįžimo ir bendravimo su Lietuva viziją. Ta vizija, pasak prelegento, yra svarbi palaikyti gyvą tarp pasaulio lietuvių išsisklaidžiusių ir toliau besisklaidančių lietuvių mokslininkų. Tas ryšys — svarbus išeivijos gyvastingumui, jis padės nedingti tautos kūrybiniam potencialui. Tai vykstant, mums visiems reikės atkreipti dėmesį, ypač į savo jaunąją kartą. Šie ryšiai padės taip pat mokslininkams Lietuvoje, įtraukiant juos į smarkiai kintančio pasaulio mokslą.

— Įgyvendindami savo planus, turime veikti ilgalaikiai, planingai ir strategiškai. Todėl diskusijoms norėčiau iškelti bent dvi svarbias užduotis, — kalbėjo V. Narutis. Pirmiausia — sukurti ir išlaikyti duomenų bazę apie užsienyje esančius lietuvių mokslin-

nius, prieškarinio laikotarpio jai padėjo.

Malonu, kai į tėvų žemę sugrįžta palikuonys su savo moksliniu ir kultūrinio krašto. Tokiems sugrįžimams reikia sudaryti sąlygas ir įvairiai skatinti, kalbėjo dr. V. Narutis.

Bangos sugrįžtančiųjų atsirado ir šiame šimtmetyje — po Pirmojo pasaulinio karo atsikuriant nepriklausomai Lietuvai, ir dabar, po antrojo Lietuvos atsikurimo. Tai graži sugrįžimo tradicija. Jai puoselėti išeivijoje įsikūrę Mokslo ir kūrybos simpoziumas, kuris ir pats sugrįžo į Lietuvą, kaip į namus. Per paskutinį dešimtmetį į tėvynę sugrįžo dalis išeivijos mokslininkų ir aktyviai dalyvauja Lietuvos moksliniame, kultūriniame bei valstybiniame gyvenime.

Simpoziumo rėmuose susirgančią išeivijos mokslininkų aktyviai dalyvavo Vytauto Didžiojo universiteto steigime, iš jų gretų net du buvo išrinkti šio universiteto rektoriais. Išeivijos mokslininkai dirba ir kituose Lietuvos universitetuose, kitose institucijose.

Dr. V. Narutis palinkėjo simpoziumui toliau skieisti išeivijos sugrįžimo ir bendravimo su Lietuva viziją. Ta vizija, pasak prelegento, yra svarbi palaikyti gyvą tarp pasaulio lietuvių išsisklaidžiusių ir toliau besisklaidančių lietuvių mokslininkų. Tas ryšys — svarbus išeivijos gyvastingumui, jis padės nedingti tautos kūrybiniam potencialui. Tai vykstant, mums visiems reikės atkreipti dėmesį, ypač į savo jaunąją kartą. Šie ryšiai padės taip pat mokslininkams Lietuvoje, įtraukiant juos į smarkiai kintančio pasaulio mokslą.

— Įgyvendindami savo planus, turime veikti ilgalaikiai, planingai ir strategiškai. Todėl diskusijoms norėčiau iškelti bent dvi svarbias užduotis, — kalbėjo V. Narutis. Pirmiausia — sukurti ir išlaikyti duomenų bazę apie užsienyje esančius lietuvių mokslin-

Iš kairės: Seimo pirm. prof. V. Landsbergis, simpoziumo organizacinio komiteto pirm. dr. V. Gontis ir simpoziumo programinio komiteto pirm. prof. K. Pyragas. Gedimino Zemlicko nuotrauka.

ninkus. Tai pagerintų ryšių palaikymą su jais. Dabar gi asmeniškai prisieina po vieną rankioti visur išsisklaidžiusius. Duomenų bazė taip pat padėtų surinkti ir veiklon įjungti naujos išeivijos bangos mokslininkus. Antra — stengtis, kad mokslui skiriamas lėšas iš vyriausybės, pramonės ir kitų investicijų sudarytų ne mažiau kaip 70 procentų bendro vėlavimo produkto (BVP). Turime tą pasiryžimą motyvuoti taip, kad ta parama svarbi ne tik mokslininkams tyrinėjant, bet ir ateities mokslininkams pasiekimas, kurie ugdydys, didins tą BVP — bendrąjį Lietuvos vidaus produktą, kad tautai nereikėtų vien iš grybų gyventi.

Baigdamas savo kalbą, dr. V. Narutis patarė architektą Burnham, kuris šimtmečio pradžioje suplanavo Čikagos svarbi ne tik mokslininkams, paežerė ir daug kas matė to suplanavimo gražius vaizdus. Štai jo žodžiai: „Nedarykite mažų planelių, ne neturi matyti kraujo cirkuliaciją išjudinti. Todėl šiame simpoziume nebijokime garsiai kalbėti apie didelio masto mūsų planus“, — paragino dr. V. Narutis.

Užsienio lietuvių verti epopijos

Reikėtų gana didelio rašinio perteikti visus simpoziumo plenariniuose posėdžiuose skaitytus mokslinius pranešimus, parengtus tiek Lietuvoje, tiek užsienyje gyvenan-

čių ir dirbančių mokslininkų. Pasak organizacinio komiteto pirmininko dr. V. Gontio, jų buvo gerokai daugiau nei 300. Apžvelgsiu tik kai kuriuos, labiausiai įstrigusius atmintin.

Pirmąją simpoziumo dieną keli pranešimai buvo skirti Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dešimtmėčiui. Bene ryškiausias, nauju žvilgsniu vertinantis naująsias Lietuvos istoriją, buvo Seimo pirm. prof. V. Landsbergio pranešimas „Lietuvos kelias į nepriklausomybės atkūrimą“. Prelegentas sakė, kad, nors

Lietuva buvo sovietijos okupuota, bet ji buvo gyva — su savo diplomatinę tarnybą, kitomis užsienyje arba pagrindinėje veikusiomis struktūromis. Pokario partizanai — tai buvo Lietuvos kariuomenė su apygardomis, štabais, būriais, kitais padaliniais. Ta miškuose išsidėsčiusi mūsų kariuomenė turėjo taip pat savo ryšių tarnybas (pavyzdžiui, partizanų ryšininkai), informacijos priemones (partizanų leidžiami atsisaukimai, laikraščiai, lapeliai ir t. t.). Su sovietine okupacija nesusitaikanti, jos nepažįstanti, kovojanti ir savo partizaninę kariuomenę remianti, didžioji mūsų tautos dalis, galima sakyti, turėjo ir savo konstitucines nuostatas, sakė prof. V. Landsbergis. Tai 1949 m. vasario 16 d. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio tarybos deklaracija. Joje buvo numatytos valstybės tvarkymo

pagrindines nuostatas, patvirtinta, kad, apsisėdus nuo okupantų, valstybinė Lietuvos santvarka yra demokratine respublika. Šią Deklaraciją, kaip valstybinę teisinę aktą, įtvirtino dabartinis mūsų Seimas, pripažindamas, kad Lietuvos Laisvės Kovos sąjūdžio taryba buvo vienintelė teisėta valdžia okupuotos Lietuvos teritorijoje.

Pranešime V. Landsbergis pabrėžė, kad užsienyje gyvavusi teisėta Lietuvos diplomatinė tarnyba iki pat nepriklausomybės atkūrimo atkakliai vedė Lietuvos laisvės bylą, siekiant, kad JAV, kitos didžiosios valstybės, nepripažintų teisėtą Lietuvos okupaciją.

Prof. V. Landsbergis didelę savo pranešimo dalį skyrė išeivijoje mūsų tautiečių atkakliai vestai Lietuvos laisvės bylai. Išeivija tvirtai tikejo, kad Lietuva bus laisva, sakė prelegentas. JAV lietuvių atkaklių pastangų deka 1953 m. JAV Kongresas sudarė Ch. J. Kersteno vadovaujamą komitetą, kuris, sukaupęs daug istorinės, teisinės, diplomati-

nės medžiagos, priėjo išvados, kad Lietuva, kaip ir kitos Baltijos valstybės, buvo okupuotos jėga ir neteisėtai. Prof. V. Landsbergis sakė, kad apie JAV, kitų užsienio šalių lietuvių atkakliai vestą Lietuvos laisvės bylą, jų žygdarbi verta parašyti epopeją.

Pranešime prof. V. Landsbergis plačiau apsisėdė apie JAV lietuvių buvusius diskusijas bei ginčus — reikia ar ne reikia palaikyti ryšius su okupuota Lietuva, jos žmonėmis. Santaros-Sviesos federacija priėjo nuomonės, kad, jei okupacija bus ilgalaikė, reikia kaskokių būdais vis dėlto padėti sovietijos okupaciją pergyvenantiems tautiečiams, ypač padėti jaunimui išlaikyti lietuvių. Prelegentas pripažino, kad Santaros-Sviesos šūkis „Veidu į Lietuvą!“, pastangos užmegzti ryšius, imanomis būdais bendrauti su tėvynainiais buvo naudingos Lietuvos kelyje į nepriklausomybę. Kartu prof. V. Landsbergis įvertino ir tuos JAV lietuvių, kurie buvo nusistatę prieš bet kokius ryšius su Lietuva. Pasak prelegento, subalansavus šias dvi nuomones galima sakyti, kad abi savaip buvo naudingos Lietuvai.

Remdamasis dokumentais, kitais šaltiniais, prof. V. Landsbergis priėjo išvados, kad sovietija deko daug pastangų tarpusavyje sukūrė užsienio lietuvių, pasiekti, kad jie liautųsi kėlę laisvės bylą, nurimtu, susitaikytu su savo tėvynės okupacija, kad Kremliaus valdovai didžiųjų šalių vyriausybėms galėtų sakyti, jog Lietuvos okupacijos pripažinimo politika jau paseno. Garbė užsienio lietuviams, kad jie buvo iki galo atkaklūs, sovietijai neleido įgyvendinti klastingas užmąčius, sakė prelegentas.

Buvo ir kitų Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmėčiui skirtų pranešimų ir svarstyčių.

Nukelta į 2 psl.

Simpoziumo svečių bei dalyvių susipažinimo vakare — dr. Vytas Narutis ir Vilniaus universiteto darbuotoja A. Orintaitė. Gedimino Zemlicko nuotr.

Simpoziumo plenarinis posėdis. Priekyje iš kairės: Vytauto Didžiojo universiteto rektorius prof. V. Kaminskas, prof. A. Avizienis, V. Zalatorius, A. Kerolis. Gedimino Zemlicko nuotrauka.

Mokslo ir kūrybos simpoziume iš kairės: prof. Vytautas Bieliauskas ir akademikas Zigmas Zinkevičius. G. Zemlicko nuotr.

Prof. R. Kašuba (kaireje) ir fizikas dr. V. Kabelka.

Leonardas Andriekus

PILDOS LEGENDOS IR PRANAŠYSTĖS...

ŽEMĖ GIMTOJI

Ašarom tavo mirga takai
Kankinių kraujas tebegaruoja
Nors jau į saulę atsiskukai,
Motina mano — žeme gimtoji!

Daug kas pasako, jog per anksti
Geretis tavo dangum žvaigždetu,
Kol gedulinguos rūbus naktis
Ant Kryžių kalno Liberas gieda.

Tavyje Dievas dar nukryžiuotas,
Nuo Rainių miško verksmas ataidi,
Ir svyra saulė, ku'd pabučiuotų
Viešpats Jėzaus penktąjį žaidą.

Bet ar nemėla, ar negraudu,
Kad tavęs guosti paukščiai sugrįžo! —
Nemuno žeme — žeme raudų —
Leisk apkabinti tavąjį Kryžių!

MES NESAM PAMIRŠTI

Mes nesam pamiršti —
Kometos dar aplanko.
Kai šviesis horizonto pakraštys,
Praverkim langą.

Kas nors atsimena
Mus, grimstančius į miglą,
Ir lieja šviesulius į Nemuną
Iš saulės ciklo.

Jų ilgis kiekviena
Užtemdyta namų kertė,
Kurioj vaiduoklio aimana
Dar gilumoj girdėt.

BANGA AUDROJ

Gal matėte, gal ne, kaip gaivalingai bandė
Banga užšokt ant seklos,
Bet lyg tai rankos, lyg tai grandys
Ją traukė į gelmes — namo.

Pajūrio akmenys jau buvo atgiedoję Amžinatilsi,
Už tą pamišėlę, žaismingai mirusią,
Bet ji dar vis ir vis rankas į dangų ištiesė,
Kaip sužeista Jūratė Kuršių mariose.

Jas ištiesė ne tam, kad būtų gelbėt šaukusi.
Ar nerimą kam atiduot norėjusi —
Mačiau aš savo širdį tose rankose
Ir savo sielą tuose vėjuose...

ANOJ PUSĖJE

Anoj pusėje šio kranto
Tvarka žiburiai;
Anoj pusėje praranda
Galių sukūriai.

Šiandakt gi tas krantas tvarka
Neišsakomu džiaugsmu;
Už jį atiduotiau viską;
Dainą, širdį ir jausmus,

Kad tik tai jis nepretmtų,
Kol sušvis nauja aušra. —
Ta, kurioj man gimti lemta, —
Netikra, netikra!

MANO ANGELAS

Sunku tau būtų šiandakt nusileisti
Su tokia didele našta.
Nėra žvaigždžių, ir šiaurėje pašvaistė
Išnyko, lyg užgijusi žaizda.

Del tavo nuovargio esu aš kaltas —
Tu mano skausmą ant styruojančių sparnų neši,
Tu nukeli į dangų vakarinę maldą,
Ir taip stiprėja mūsų broliškas ryšys.

Bet jeigu leidžiantis našta sparnus palaužtų,
Tą sopulį kentėjume abu.
Sukliktum, kaip tasai pašautas paukštis
Virš mano žemės užkeiktų daubų.
Čia kritus, niekas neateitų į pagalbą —
Abu kraujuotume prie helio sužeisti;
Klausydami, kaip girių medžiai kalba:
Kokia, koki skauda naktis!

UŽ TŲ MEDŽIŲ

Už tų medžių, už rudens svyrūnų medžių,
Noksta tūkstančiai naujų pavasarių.
Už tų medžių ten kažkas atleisti meldžia,
Kad paliko mano širdį pravią.

Kaip gales dabar ji sutalpinti
Sniegą, gruodą, speigą ir pūgas.
Ir iš menkniekių naujas dainas supinti,
Virpinti kanklių apleidėjusias stygas?
Šiapus medžių gi pavasarių pilnybės
Niekumet nebuvo ir nebūs —

Leonardas Andriekus kunigu buvo įšventintas 1940 m. birželio 29 d. Milane, taigi šį pavasarį jis šventė savo kunigystės 60 metų sukaktį. Po kunigystės įšventinimo jis dar 4 metus studijavo Bažnyčios teise ir už disertaciją „Nepilnametė bausimas romėnų ir bažnyčios teisėje“ Romoje gavo daktaro laipsnį.

Gimė jis 1914 m. Žemaitijoje (Barstyčiuose) ir į lietuvių pranciškonų vienuoliją įstojo 1935 m. Iš Italijos į JAV atvyko 1946 m. pavasarį ir tuojau įsijungė į lietuvių pranciškonų veiklą. Pradžioje buvo paskirtas Šv. Pranciškaus varpelio redaktoriumi. 1950 m. pranciškonams perėmus leisti kultūros žurnalą *Aidai*, jis iki 1991 m. dirbo prie šio žurnalo kaip redakcijos narys, leidėjų igaliotinis, techninis redaktorius ir pagaliau paskutinius žurnalo 12 metų buvo redaktorius.

Dirbdamas prie *Aidų*, taip pat 10 metų rūpinosi jų mokslu bei literatūros metinių premijų teikimu (500 dol.) ir iškilmingu įteikimu su koncertais, literatūros vakarais vis kitame mieste. Kai kun. Andriekaus pastangomis *Aidai*

buvo sujungti su *Naujuoju židiniu*, jam buvo suteiktas naujojo žurnalo garbės redaktoriaus titulas.

Dirbdamas prie *Aidų*, L. Andriekus pradėjo bendrauti su rašytojais ir mokslo žmonėmis. Tad jis pasuko į literatūrą ir pradėjo leisti poezijos knygas. Pirmasis rinkinys *Atviros marš pasirodė* 1955 m., kai autorius buvo jau daugiau kaip 40 metų amžiaus. Iš viso išėjo 8 rinkiniai. Paskutinė knyga: vios poezijos rinktinė *Pasilikit tik dangų melnyną*, išėjo 1991 m. Vilniuje. Išleido „Vagis“ leidyklos. Dvi poezijos knygos — vertimai — išleisti ir anglų kalba. 1970–1980 m. jis buvo išėjusių rašytojų draugijos pirmininkas.

Jubilatas nuo 1937 metų gyvena užsienyje ir veikia lietuvių pranciškonų gretose. Jis yra buvęs jų provincinių vyresniųjų (1964–1970), vienuolynų vyresniųjų (apie 25 metus).

Siuo metu, sulaukęs 86 metų amžiaus, Leonardas Andriekus gyvena pranciškonų vienuolyne Kennebunkporte, Maine, ir tvarko savo atsiminimus bei eilėraščius.

A.L.

Tik tas ilgesys dainuojančio žmogaus beribis,
Tik tie kryžiai ir smūkeliai ant kapų...

POKALBIS SU GINTARO MEDŽIU

Miela kalbėtis su tuo medžiu,
Kurs mano žemėj gintaru verke —
Savy jo balsą aiškiai girdžiu —
Tai ne svajonė — manęs nesmerkit.

Pradeda sunkios ūkanos kristi,
Gintaro medžių sodai šlamėti,
Pildos legendos ir pranašystės,
Mainos net žemės veidas iš leto.

Kur buvo girios, linguoja jūra,
Kur ošė sodai, vaitoja bangos —
Atakė amžiai į mus sužiuo
Pro amžinybės pravią langą...

Ką tau sakyti, gintaro medį,
Ašarų eroj sopulį kentęs,
Tropikų žalią našta numetęs,
Pirmas apverkęs Nemuno gentį —

Ar kad jau bangos nebedainuoja
Ir niūksa uolos siaubingai nykios,
Ar kad žuveda — siela manoji —
Baltijos marių ūkanų klykiai?

PADEKA VISAGALIUI

Nuolatos dėkoju Visagaliui
Už kiekvieną dieną, valandą, minutę,
Už žmogaus klajano graudžių dalyką,
Už vandens lašelį, duonos plutą...

Šitai pasistiprinęs, gali keliauti,
Nors ir nežinotum, kur keliauti.
Ir pažvelgęs į dangaus žvaigždetą skliautą,
Pajunti, jog teisi tik dulkių saują.

Dulkių saują, kol ją išsklaidys papūtės vėjas,
Nuo kalnų į mūsų pusę.
Niekas nepaklaus, kur keliai ir ką regėjai —
Skaudų liūdesį pajusi...

Mokslo ir kūrybos simpoziumas

Atkelta iš 1 psl.

Seimo Nacionalinio saugumo komiteto pirmininkas dr. J. Katkus nagrinėjo Lietuvos gynybos strategiją šiuolaikinėje Europoje, siekiant visateise Šiaurės Atlanto organizacijos nare. Jau iki šiol Lietuva yra pasirašiusi 14 dvišalio karinio bendradarbiavimo sutarčių, daugiausia su NATO valstybėmis, sakė dr. J. Katkus.

Su įdomumu buvo išklaustas Valstybinės lietuvių kalbos komisijos vadovės dr. D. Mikulienės pranešimas „Kalba ir valstybė“. Ji sakė, kad Lietuva — vienintelė Europos valstybė, kurioje, siekiant apsaugoti gimtosios kalbos grynumą ir taisyklę, įsteigti keturi visuomenei skirti lietuvių kalbos konsultavimo punktai — Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje ir Šiauliuose. Vis dėlto lietuvių kalbai pavojų kelia besiplečiantis, lietuviškoms programomis neaprepiant kompiuterių, Interneto tinklas. Jei kompiuteriai nebus aprūpinti lietuviškais programomis, Lietuvai gresia dvikalbystė (kaip ir sovietiniais laikais) įsigalėjimo pavojus, nuogąstavo dr. D. Mikulienė.

Savo pranešime humanitarinių mokslų daktaras P. Subačius nagrinėjo krikščionybę Lietuvoje 20 ir 21 amžių sandūroje, pažymėdamas, kad Katalikų Bažnyčia tebėra reikšmingas dvasinis bei socialinis lietuvių tautos veiksnys.

Simpoziumui buvo pateikta ir daugiau pranešimų humanitarinių, istorijos mokslų, filosofijos, net vadybos ir administravimo klausimais. Politikos filosofiją ir lyginamąją politiką nagrinėjantis D. A. Udrys iš Kalifornijos savo pranešime „Potarybinės Lietuvos prezidentūra — analizė ir lyginamoji perspektyva“ pažymėjo, kad dėl 1991–1992 m. Lietuvoje susidariusios politinės konjunkcijos, buvo sukurta palyginti silpna prezidento institucija, prezidento įgaliojimai labai riboti. Šios Konstitucinės nuostatos, prelegento manymu, atsirado iš perdėtos stipraus prezidento baimės ir tarsi iš anksto programuoja vykdomosios valdžios konfliktus, kurie gali trukdyti veiksmingai įgyvendinti numatytą politiką.

Isimintini JAV gyvenančio mūsų tėvynainio, filosofijos mokslų daktaro V. Bieliausko pranešime pateikti filosofiniai samprotavimai apie individą, asmenybę kintant tautai ir kulturali. Prelegentas sakė, kad sovietinė santvarka, posovietinis laikotarpis paveikė asmenis vertybių pusiausvyrą, kad tauta auga be tikrųjų dvasinių vertybių ir prireiks daug pastangų tai įveikti.

Šias mūsų tautai skaudžias išvadas papildė Lietuvos Filosofijos ir sociologijos instituto skyriaus vedėjas prof. J. A. Krikštopaicius pranešimas. Pasak profesoriaus, per dešimtmetį, praėjusį po nepriklausomybės atgavimo, Lietuvos visuomenė dar nespejo įgyti ypatingų, būdingų pilietinei, mastančiai visuomenei, ji net nesugebėjo sėkmingai realizuoti parlamentinės demokratijos. Sovietmečiu prievartos būdu pletojant imperiniams tikslams naudingą pramonę, susiformavo profesionalių inžinierių elitas, rodė griežtai technokratinę iniciatyvą. Tačiau to nepakako, kad totalitarinėje sistemoje susiformuotų normali, vakarietiška industrinė visuomenė, sugebanti pilietiskai mastyti. Griuvus sovietinei sistemai ir atgavus nepriklausomybę, vyko politinis, socialinis, ideologinis lūžis, sukrėtė visuomenę. To rezultatas — prarasta vertybių orientacija. J. A. Krikštopaicius pažymėjo, kad kuriant visuomenės pilietinę brandą, atnaujinant intelektualinį potencialą, pagrindinę vietą turėtų užimti švietimas, studijos, mokslas.

Energetika, informatika, gamtosauga

Greta humanitarinių nagrinėjimų ir svarstymų, simpoziume daug pranešimų buvo skirta tyrinėjimams energetikos strategijos, technologijos, informatikos ir kitose srityse.

Ignalinos atominės elektrinės problemas nagrinėjantis Maryland universiteto profesorius K. Almenas pateikė radiacijos rizikos vertinimus siekiant veiksmingai panaudoti lėšas, skiriamas atominės energetikos saugumui.

Įdomius tyrinėjimus, kuriant Lietuvos valstybinę „Saulės programą“, kaip sudėtinę pasaulinę programą, atlieka du vilniečiai mokslininkai — vyras ir žmona — Vanda ir Stepas Janušonai. Simpoziumui pateiktame pranešime radioinžinierius dr. S. Janušonis (beje, praėjusio simpoziumo Čikagoje dalyvis) sakė, kad prognozuojama, jog komercinė reikšmė turintys naftos ištekliai pasaulyje gali išsekėti per artimiausius 150 metų, akms anglis — per 130 metų. Todėl kita, alternatyvi energetika turi būti kuriama jau dabar. Finansuojant UNESCO, ieškoma būdų plačiau panaudoti saulės, vėjo, vandens, o taip pat biologinio kuro geotermine energiją.

Chemikė organikė V. Janušonienė simpoziume pranešė, kad Lietuvoje jau sukurta ir dabar tobulinama pirmoji gamybinė Saulės elementų technologija.

Aktualiai nuskambėjo mokslininkų pranešimai, skirti gamtos, aplinkos apsaugai.

Lietuvos energetikos instituto mokslinės bendradarbes D. Štreimikienės nuomone, dabar dėl Lietuvos ekonominio nuosmukio atmosferos užteršimas Lietuvoje sumažėjęs beveik du kartus, lyginant su 1990 m. Tačiau po kelerių metų, kai valstybės pramonė ir ekonomika atsigaus, kai bus uždarytas Ignalinos AE blokas, dėl didėjančių emisijų elektros energijos gamyboje, teks nustatyti atmosferos taršos kontrolės sistemą, ypač toms įmonėms, kurios naudos sieringą mazutą.

Keletas pranešimų buvo skirta informacinės sistemos, informacinės visuomenės kūrimui Lietuvoje. Lietuvos kompiuterinių sąjungos tarybos nario R. Krukausko duomenimis, šioje srityje Lietuva dar atsilieka nuo savo Baltijos kaimynų ir nuo kitų Vidurio ir Rytų Europos šalių.

Tuo tarpu mūsų tautietis, Kalifornijos universiteto profesorius A. Avizienis sakė, kad tiek valstybės, tiek gyventojų būdai ir veikla kasmet vis labiau priklauso nuo informacijos sistemų, kompiuterių ir jų tinklų patikimo, gero veikimo.

Neišskaičiuos visų pranešimų, simpoziume skaitytų ekonomikos, geografijos, geologijos, žemės ūkio, medicinos ir kitais klausimais...

Mokslo ir studijų problemos

I simpoziumą susirinkę mokslininkai ypač aktyviai dalyvavo plenariniame pose-

dye, skirtame aptarti mokslo ir kūrybos vaidmenį, ugdati Lietuvos intelektualinį potencialą.

Vilnietis fizikas prof. K. Makarionas, fizikas-teoretikas B. Kaulakys, Kauno Vytauto Didžiojo universiteto rektorius, prof. V. Kaminskas, kiti pranešėjai ir diskusijų dalyviai pateikė daug duomenų apie Lietuvoje katastrofiškai mažėjančią mokslo ir studijų finansavimą. Prof. V. Kaminsko duomenimis, studento finansavimas vien per pastaruosius metus sumažėjo vienu ketvirtadaliu. Pagal šį rodiklį Lietuva nuo Europos Sąjungos šalių atsilieka net iki 10 kartų. Bendrojo vidaus produkto (BVP) dalis, skiriama mokslui ir studijoms, tesiekia vieną nuosimtį. Tuo tarpu mūsų tautietis iš Čikagos dr. V. Narutis sakė, kad tarptautinė patirtis rodo, kad parama mokslui skiriama, ne tik iš vyriausybės, bet ir iš pramonės, kitų investicijų, turėtų sudaryti ne mažiau kaip 2 proc. bendro vidaus produkto.

Kalbėjęs Švietimo ir mokslo viceministras A. Žalys, kiti prelegentai svarstė, kaip paskirstyti tas menkas valstybės lėšas mokslui ir studijoms, o kai kurie siūlė, kad valdžia truks plius turi padidinti finansavimą mokslui kitų ūkio šakų, net šalies gynybos sferose.

Kai, besiliepiant šioms samprotavimams ir ginčams, paklausiau šalia sėdėjusio ramaus, žilagalvio mokslo vyro dr. S. Janušonio, kokia jo nuomonė apie tokią sunkią padėtį ir ar teisingas Naujosios sąjungos vado A. Paulausko Seimui peršamas projektas apie 140 milijonų litų atėmimą iš šalies gynybai, pasirengimui stoji NATO skirtų lėšų ir jas atiduoti mokslui ir studijoms, išgirdau neigiamą atsakymą. „Kol merdės ekonomika, verslai, tol valstybės sėdės finansinių nepriteklių duobėje, nebūs iš ko finansuoti mokslą, studijas ir kitas sritis. O menko, skylėto biudžeto persikirstymas nieko gero neduos“, — sakė dr. Janušonis. Po kurio laiko skaitytame pranešime apie JAV praktiką šioje srityje šią nuomonę patvirtino ir dr. V. Narutis. Pasak jo, mokslo finansavimui svarbiausia — šalies ekonomikos augimas, kuris sukurs aukšto atlyginimo darbus. O prof. A. Avizienis mūsų mokslininkams patarė: einant į valdžios institucijas dėl paramos mokslui mokslininkams reikia būti vieningiems, išmokti kalbėti viena kalba.

Simpoziume mokslininkai pateikė grėsmingus duomenis apie „smegenų nutekėjimą“ Vakarų šalis, tarp jų ir į JAV. Neturėdami vietos, tinkamo darbo mokslo įstaigose, studijas baigę Lietuvos jaunimas stengiasi išvykti į kitas šalis, o Vakaruose studijuojantys studentai — įsidarbinti kitur, negrįžti į tėvynę.

Remdamasis JAV statistikos duomenimis, S. Illinois universiteto dekanas prof. R. Kašuba apžvelgė tarptautines mokslininkų ir inžinierių judėjimo galimybes, įvertino čia slypinčius sunkumus ir pavojus. Jis pripažino, kad JAV išties įsidarbina daugel mokslus baigusį studentų, vizituantų mokslininkų. Vien pernai iš Lietuvos į JAV imigravo apie 200 mokslininkų ir inžinierių. Niekas nepadarė — geras verslas ieško gerų protų, gerų idėjų, sakė prof. R. Kašuba.

Nukelta į 3 psl.

Illinois universiteto delegacija Vilniuje. Iš kairės: dr. S. Plioplienė, dr. M. Graviria, N. Graviria, dr. S. Dennison, farmasistė E. E. Winans, T. Bogutienė, dr. P. Janicak.

Akimirkos su Lietuvos psichiatrija

Sigita Plioplys, M.D.

Kiekvienas sugrįžimas į namus mums, emigrantams, yra svarbus įvykis. Aplankant gimines ir draugus — džiaugiasi sirdis, išsiilgusi paprasto gerumo, meilės ir suartimo. Vėžame savo vaikus, kad nepamirštų tėvų kalbos ir kultūros, kad jie pajustų tą ypatingą žmonių ryšį, išliekanti per metus ir atstumus. Profesiniai „sugrįžimai“, mano nuomone, yra vieni įdomiausių ir prasmingiausių. Jie atspindi šiuolaikinio pasaulio kosmopolitiškumą ir kiekvieno individo asmeninį norą išlaikyti tautinę savimonę. Galimybės laisvai bendrauti, keliauti ir keistis informacija išties atvėrė vartus daugeliui gilių ir naudingų ryšių. Mano pastarąjį kelionę į namus kaip tik ir buvo tokia, todėl norėčiau pasidalinti savo asmeniniais įspūdžiais. Norėčiau papasakoti apie dvi svarbias tarptautines psichiatrinės konferencijas, įvykusias Vilniuje, šių metų birželio mėnesį, kuriose man teko dalyvauti ir organizuoti. Šiose konferencijose diskutuotose problemos ir klausimai atspindi dabartinę psichiatrines situacijas Lietuvoje.

Sigita Plioplys, M.D.

Peru, plačiai dirba daugelyje tarptautinių psichiatrinės organizacijų, ypač ispaniskai kalbančiose šalyse. Jis yra Tarptautinės neuropsichiatrinės sąjungos atsakingasis sekretorius ir siekia įtraukti į šios organizacijos sudėtį Baltijos ir kitų Rytų Europos šalių psichiatrus. Illinois universitetas yra palankus tarptautinėms medicinos programoms, todėl nebuvo sunku prikalbinti ir kitus profesorius įsijungti į šią naują iniciatyvą.

Mūsų programa turėjo keletą tikslų. Vienas jų buvo užmegzti naujus bendradarbiavimo ryšius tarp Psichiatrijos departamento Illinois universitete Čikagoje, Psichiatrijos departamente, susibūrusi grupė žmonių, besidominčių tarptautiniu mokymu biologinės psichiatrijos srityje. Taip susidarė organizacinis komitetas, susidedantis iš profesorių dr. Philip Janicak, dr. Moises Gaviria, dr. Sylvia Dennison, dr. A. J. Allen, farmacijos daktarės Elizabeth Winans ir manęs. Techniniai klausimai ir komunikacija rūpinosi departamento darbuotoja Teresė Bogutienė. Minėti gydytojai yra plačiai žinomi, tiek Amerikoje, tiek pasaulyje dėl jų svarių pasiekimų akademineje psichiatrijoje, psichofarmakologijos, neuropsichiatrijos, vaikų ir paauglių psichiatrijos, priklausomybių (nuo alkoholio ir įvairių narkotinių medžiagų) srityse. Svarbią reikšmę suvaidino tai, kad dr. P. Janicak yra lietuvių kilmės ir jam visada buvo svarbu „sugrįžti“ ir surasti savo motinos tėvų šaknis. Be to, praeitais metais jis sėkmingai surengė psichofarmakologijos paskaitų ciklą gydytojams psichiatrams Lietuvoje, todėl mes žinojome, kad tokiam mokymui yra didelis poreikis ir noras. Dr. M. Gaviria, kilęs iš

nois universiteto Medicinos fakulteto dekanas. Lietuvos istorijoje tai buvo pirmoji galimybė gydytojams įgyti savo kvalifikaciją JAV Medicinos fakultete, neišvykstant iš šalies. Mes siekėme, kad Lietuvoje šias žinias gautų ne tik psichiatrai, bet taip pat ir šeimos gydytojai, pediatrai, neurologai, vidaus ligų specialistai, nes JAV du trečdalius psichiatrinę vaistų paskiria ne psichiatrai, bet kitų specialybių gydytojai. Kaip žinia, įvairios farmacijos įmonės stengiasi įsitvirtinti Rytų Europos kraštų rinkoje, siūlydamos savo naujausius vaistus, naudojamos gana agresyviu parduomo ir rinkos paieškos metodu. Lietuvos medicininai — tai dar gana naujas reiškinys. Ne visuomet gydytojai atskiria farmacijos įmonių suteiktas informacijos mokslinę reikšmę, jų metodų etišumą ir tikslus. Lietuvos medicininai ir gydytojams, esant labai sunkioje finansinėje situacijoje, gana patraukliai atrodo turtingai ir išsklindant naujų antidepresantų naudojimą, jų pašalinis poveikis ir gydymui atsparios depresijos gydymo metodus. Kita jo diskutuota tema buvo antipsichotikų naudojimas bipoliar (bipolar disorder) susirgimų gydymui. Farmakologė E. Winans atnaujino visų jau pamirštus žinias farmakodinamikos ir farmakokinetikos srityje. Ji taip pat supažindino su naujausia neurotransmiterų ir smegenų receptorių informacija, kas daugeliui praktikuojančių gydytojų buvo naujiena.

Neramu, kad Lietuvoje dažnėja priklausomybės, ypač jaunimo ir vaikų tarpe. Dr. S. Dennison savo paskaitose plačiai diskutavo alkoholio, kokaino ir kitų stimuliantų priklausomybių problemas, jų diagnostiką, komplikacijas ir gydymą. Ji ypač giliai nagrinėjo šiuos susirgimus moterų tarpe, nes tai tiesiogiai neigiamai paveikia vaikus, augančius motinų priežiūroje ar nėštumo metu. Lietuvoje tradiciškai galvojama, kad priklausomybės daugiausia paplitusios vyrų ir jaunimo tarpe. Pasaulinėje medicinos literatūroje yra intensyviai nagrinėjama, kodėl priklausomybės moteryse smarkiai auga, net ir išsivysčiusiose šalyse. Del savo mažesnę kono masės, lėtesnio kepenų metabolizmo ir didesnio riebalų kiekio moterų greičiau ir lengviau iš-

nos konferencijos medžiagos išleidimu, sertifikatų paruošimu, registracija ir kitais techniniais klausimais. Dr. R. Bunevicius yra neseniai atsikūrusios Lietuvos Biologinės psichiatrijos draugijos prezidentas, atliekantis mokslinius tyrimus psichoendokrinologijos srityje. Dr. G. Daubaras yra Psichikos sveikatos centro Vilniuje, Antakalnio poliklinikoje, vedėjas. Jis vienas pirmųjų pradėjo dirbti konsultacinės psichiatrijos srityje ir dėstyti psichiatrijos kursą šeimos gydytojams rezidentams. Abu šie gydytojai turėjo plačias galimybes stazuotis Europoje ir Amerikoje. Sugrįžę atgal į namus, toliau dalinasi savo įgytu patyrimu su studentais, rezidentais ir kolegais psichiatrais bei tesia ryšius su kolegomis Vakaruose.

Po intensyvaus vieno metų darbo abiejose Atlanto pusėse, birželio 7-8 d. Vilniaus Medicinos mokyklos patalpose įvyko konferencija, į kurią susirinko per 400 gydytojų. Džiugu, kad sulaukėme įvairių specialybių gydytojų, kurie supranta psichinių ligų sudėtingumą ir jų augantį paplitimą. Ne paslaptis, kad Lietuva pradėjo garbėti kaip savižudžių šalis, kurioje 1995 metais, 100,000 gyventojų teko 46.8 savižudybės, kas yra vienas didžiausių skaičių šiuo metu pasaulyje. Palyginimui, Amerikoje 100,000 gyventojų tenka apie 11-13 savižudijų. Lemiant daugeliui faktorių, padaugėjo psichinių pacientų skaičius. Yra džiugu ir sveikintina, kad žmonės nebebijot kreiptis į gydytojus psichinės pagalbos, jie yra labiau apsišvietę psichinės sveikatos klausimais, atpažįstantys pradinis ligų simptomus ar daugiau susirūpinę savo gydymu. Džiugu, kad Lietuvos gydytojai turi visus šiuolaikinius reikiamus psichotropinius vaistus, net ir tuos, kurių JAV dar nėra. Svarbu, kad tiek psichiatrai, tiek kitų specialybių gydytojai žinotų, kaip juos naudoti, ir išvengtų nepageidaujamų poveikių.

Dr. P. Janicak savo paskaitoje kalbėjo apie depresijos diagnostiką ir gydymą, specialiai nušviečiant naujų antidepresantų naudojimą, jų pašalinis poveikis ir gydymui atsparios depresijos gydymo metodus. Kita jo diskutuota tema buvo antipsichotikų naudojimas bipoliar (bipolar disorder) susirgimų gydymui. Farmakologė E. Winans atnaujino visų jau pamirštus žinias farmakodinamikos ir farmakokinetikos srityje. Ji taip pat supažindino su naujausia neurotransmiterų ir smegenų receptorių informacija, kas daugeliui praktikuojančių gydytojų buvo naujiena.

Neramu, kad Lietuvoje dažnėja priklausomybės, ypač jaunimo ir vaikų tarpe. Dr. S. Dennison savo paskaitose plačiai diskutavo alkoholio, kokaino ir kitų stimuliantų priklausomybių problemas, jų diagnostiką, komplikacijas ir gydymą. Ji ypač giliai nagrinėjo šiuos susirgimus moterų tarpe, nes tai tiesiogiai neigiamai paveikia vaikus, augančius motinų priežiūroje ar nėštumo metu. Lietuvoje tradiciškai galvojama, kad priklausomybės daugiausia paplitusios vyrų ir jaunimo tarpe. Pasaulinėje medicinos literatūroje yra intensyviai nagrinėjama, kodėl priklausomybės moteryse smarkiai auga, net ir išsivysčiusiose šalyse. Del savo mažesnę kono masės, lėtesnio kepenų metabolizmo ir didesnio riebalų kiekio moterų greičiau ir lengviau iš-

vysto priklausomybę, ypač alkoholiui. Tačiau moterys, nepaisant kasdieninio alkoholio ar kitų narkotikų vartojimo, paprastai sugeba tai ilgai paslepti, vykdančios ir neapleidžiant savo socialinių pareigų. Lietuvos gydytojams buvo svarbu apie tai išgirsti, imti plačiau svarstyti, diskutuoti ir kurti specializuotas pagalbos tarnybas, kas šiuo metu neegzistuoja.

Dr. A. J. Allen supažindino su pagrindiniais psichofarmakologijos aspektais vaikų ir paauglių psichiatrijoje, kuri Lietuvoje dar nėra plačiai paplitusi medicinos srityje. Iki šiol Lietuvoje nėra naudojami stimuliantai, tokie, kaip Ritalinas (Methylphenidate) dėmesio ir hiperaktyvumo sindromui (Attention deficit and hyperactivity syndrome) gydyti. Yra bijoma, kad šie vaistai vaikams sukels priklausomybę, nors profesinė literatūra aiškiai parodo, kad ADHD efektyvus gydymas padeda išvengti vėlesnio priklausomybių vystymosi.

Prieš 10 metų Lietuvoje „neegzistavo“ tokie susirgimai, kaip Alzheimerio ir kitos demencijos, nes gydytojai nemokėjo jų diagnozuoti ar gydyti. Padėtis šiuo metu yra dramatiškai pasikeitusi. Lietuvoje yra kokybiški smegenų radiologiniai tyrimo aparatai, gydytojai tauro profesinę pasaulinę literatūrą, dalyvauja įvairiose konferencijose ir naudoja šią informaciją kasdieniniame darbe. Yra įsikūręs privačiai remiamas Alzheimerio ligos fondas, kuris finansuoja mokslinius tyrimus šios ligos srityje. Dr. M. Gaviria paskaitos apie Alzheimerio ligą, kaktines skiltes ir kraujagyslines demencijas, sukėlė didelį susidomėjimą. Jis paaiškino neuropsichiatrinį klinikinį paciento ištyrimą, naujausius smegenų radiologines diagnostikos metodus, tokius, kaip funkcinių magnetinį rezonansą (fMRI), smegenų funkcijų apibrėžimą.

Aš savo paskaitoje apibūdinau Amerikos psichiatrijos struktūrą, jos finansavimą, bendrus amerikiečių psichiatro ir psichinio paciento bruožus, gydytojo psichiatro rolę ir darbo tikslus. Buvo įdomu palyginti Lietuvos ir Amerikos psichiatrijos sistemas. Šiuo metu Lietuvoje yra kuriamas psichiatrijos vystymosi konsensusas, kuris bando nubrėžti Lietuvos psichiatrijos strateginio vystymosi perspektyvas. Del šio projekto net ir per

trumpą dvejų metų laikotarpį įsikūrė keletas labai pažangių psichikos sveikatos priežiūros programų.

Per pastaruosius dešimt metų Lietuvos psichiatrija, kaip nei viena kita medicinos sritis, praėjo audringą laikotarpį. Ji buvo apkaltinta, bendradarbiavus su valdantąja politine struktūra, naudojusi neetiškus gydymo metodus ir pažeidusi žmogaus teises. Del šių praeities problemų į psichiatriją buvo atkreiptas visuomenės ir politikų dėmesys, tiek Lietuvoje, tiek užsienyje, ypač Vakarų Europoje. Įvairūs asmeniniai fondai, politinės ir pasaulinės sveikatos organizacijos susirūpino pokomunistinių šalių psichiatrijos ir psichiatrinų pacientų būkle. Iš to išplaukė daug įvairių bendradarbiavimo programų ir iniciatyvų. Lietuvos psichiatrija pradėjo atgauti autoritetą, kaip svarbi medicinos šaka, o psichiatrai — kaip vertingi specialistai. Jaunimas ėmė noriai rinktis psichiatrijos rezidentūras, nes tapo užtikrinti, kad jie nebeatsidurs sudėtingose politinių etinių atžvilgiu situacijose ir turės plačias galimybes kelti savo kvalifikaciją Europoje.

Vienas svarbiausių asmenybių, padėjęs pagrindus psichiatrijos atgimimui Lietuvoje, yra dr. Dainius Puras, dabartinis Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto dekanas. Jis yra vaikų psichiatras, padėjęs šios srities vystymą Lietuvoje. Šalia savo neeilinių akademinų ir administracinių galimybių, jis nuolat palaikė ryšius su Ženevos psichiatrijos iniciatyvine grupe pokomunistinių šalių psichiatrijai paremti. Šių metų birželio mėnesį jie kartu surengė tarptautinę konferenciją „Psichikos sveikatos priežiūra naujame amžiuje“. Konferencijoje buvo nagrinėjama Lietuvos psichikos sveikatos reforma Europos kontekste, psichikos ligų, savižudijų profilaktika, prievartinio psichinių ligonių gydymo klausimai, konsenso rezultatai ir kiti klausimai.

Psichiatrija yra unikali medicinos sritis. Joje, kaip spalvingoje juostoje, susipina medicinos mokslas, menas suvokti žmogaus vidinį pasaulį, politiniai, teisiniai ir ekonominiai visuomenės dėsniai bei universalūs žmogaus teisių klausimai. Galimybė pažinti ir dalyvauti, tobulinant šią medicinos sritį Lietuvoje, yra pilnavertis patyrimas.

Skaitydamas pranešimą tą patią temą, Lietuvos fizikos instituto mokslinis bendradarbis V. Kabelka tvirtino, kad nėra ko nuogastauti, jei tėvyneje nerasdami sąlygų pritaikyti savo žinias, talentą, mūsų jauni mokslininkai ar studentai išvyksta ir sėkmingai dirba užsienyje. Savo darbais jie garsina Lietuvos vardą pasaulyje dargi geriau, negu tam ipareigoti pareigūnai. Antra vertus, iš užsienio į Lietuvą išveiviai parveža arba kitaip perduoda naujų idėjų. V. Kabelka nurodė Švedijos Karališkame technologijos institute sėkmingai dirbantį savo kolegą V. Paškievičių. Lietuvai jis parūpino unikalių kristalų, kuris Vilniaus universitete padėjo lazerių srityje atlikti kelis naujus mokslinius eksperimentus. O kitas jaunas lietuvis mokslininkas A. Baltuška iš Groningeno universiteto Olandijoje, generavęs trumpiausią iki šiol šviesos blyksnį, tapo vieninteliu lietuviu mokslininku, patekusių į pasaulio Guinness rekordų knygą.

Pastebėjau, kad simpoziumo auditorija įdėmiai klausėsi savo kolegų tautiečių iš užsienio. Jau pasibaigus simpoziumui, jo organizacinio komiteto pirmininkas dr. V. Gontis, atsisakydamas į „Draugo“ bendradarbio klausimą, pripažino, kad visi užsienio lietuvių mokslininkų pranešimai, ypač profesorius R. Kašubos, A. Avizienio, dr. V. Naručio, buvo įdomūs ir vertingi. Iš tiesų, jie pateikė ne tik naujų idėjų ir žinių, bet ir kitų malonių staigmenų. Panašiuose simpoziumuose, mokslinėse konferencijose dar niekad neteko patirti, kad garbingas profesorius ar mokslo daktaras viešai padėkoti savo nežymius pagalbininkams, padėjusiems techniškai parengti mokslinį, schemomis ir lentelėmis primargintą pranešimą. O štai baigęs savo įdomų pranešimą iš Illinois atvykęs mūsų tėvynainis prof. R. Kašuba pasakė ir šviesoriaštyje pademonstravo tokį užrašą: „Didelis aciu p. Karen Holmes už grafiką ir lietuviško teksto spausdinimą“. Atrodo, tai mažas dalykėlis, bet jis rodo didelę aukštą mokslininko vidinę kultūrą ir erudiciją.

Bebaigiant

Paskutinės dvi dienas simpoziumas persikėlė į Klaipėdos universitetą, Šiauliuose vyko mokslo dienos.

Pasibaigus simpoziumui „Draugo“ bendradarbis kreipėsi į simpoziumo tarybos vicepirmininką, išsivijęs mokslininkų atstovą dr. V. Narutį, prašydamas trumpai pasidalinti savo įspūdžiais. Jis prisipažino, kad buvo nagrinėti daug Lietuvos ir jos mokslui svarbių, aktualių problemų. Dr. V. Narutis pažymėjo diskusiją del Ignalinos AE. Dauguma diskusijų dalyvių pritarė atominės elektrinės pirmojo bloko uždarymui.

Jis gerai atsiliepė apie Klaipėdos universitete vykusius svarstymus del programos „ERASMUS Lietuvoje“. Tai kelias į mokslo ir žinių Europą. Pranešimus skaite institucijų, atliekančių europinės integracijos darbus, atstovai. Buvo kalbėta ir apie studentijos vaidmenį įgyvendinant ERASMUS programą, o taip pat apie studentų patirtį mokantis Europos aukštesiose mokyklose.

Simpoziumo vadovai dr. V. Naručiai perdavė simbolinę žvakę, kad ją nuvežtų į Čikagą, kur vyks busimasis Pasaulio lietuvių mokslo ir korybos simpoziumas.

Skelbia konkursą

Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija prie LR Prezidento kanceliarijos skelbia literatūros kūrinių konkursą, skirtą Lietuvos valstybės 750 metų jubiliejui

Konkursas yra atviras, jame kviečiami dalyvauti Lietuvos ir išsiviję autoriai. Konkursui gali būti pateikti šių žanrų kūrinių: romanas, kino scenarijus, drama, poema, e.ė. Kuriniai turėtų šiuolaikine meno kalba kelti ir svarstyti svarbius Lietuvos istorijos klausimus. Pateikiami nauji (neskelbti) kūrinių, parašyti lietuvių kalba.

Už esą skiriama 10,000 Lt. premija, už kitų žanrų kūrinius — 12,000 Lt. premijos.

Esą pateikiama iki 2001 m. gegužės 1 d.: Kino scenarijus, drama ir poema — iki 2002 m. gegužės 1 d.: Romanas — iki 2003 m. balandžio 1 d.:

LTM direkcija iš dalies finansiškai laimėjusių kūrinių išleidimą, skelbdama konkur-

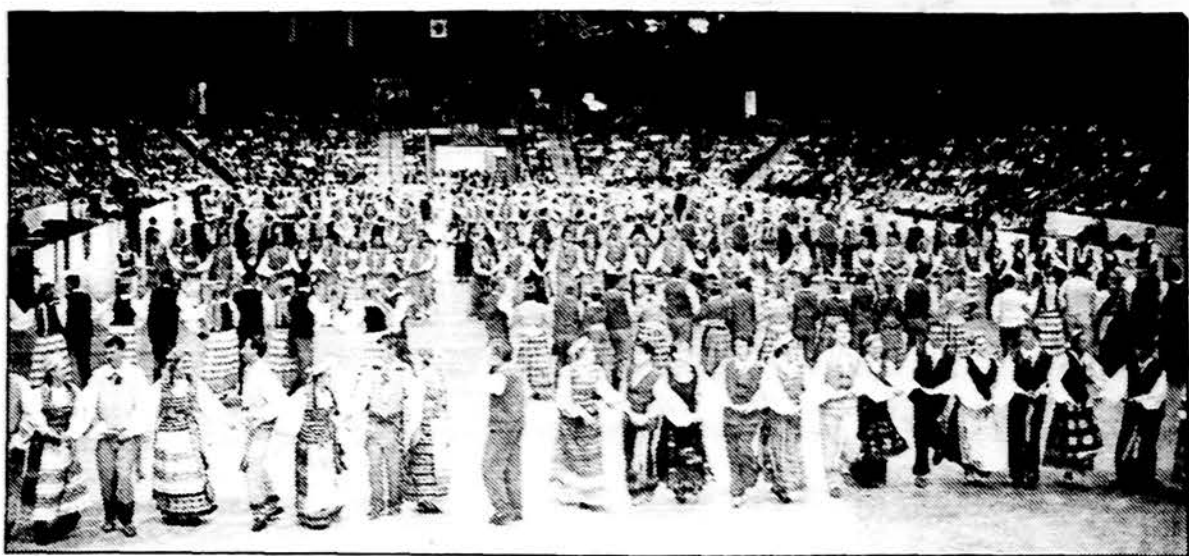
są leidykloms.

Informacija apie konkurso sąlygas teikiama ir paraiškų priimamos adresu: Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija prie LR Prezidento kanceliarijos S. Daukanto a. 3, 2008 Vilnius, Tel./faks. 79 15 84 ir Lietuvos rašytojų sąjungoje. K. Sirvydo 6, 2600 Vilnius, tel. 22 39 19.

SIMPOZIUMAS...

Atkelia iš 2 psl.

Jis patarė Lietuvoje priimti lemtingą sprendimą: arba sukurti ir remti naują užsienio rinkose aukštos technologijos pramonę, kuriai reikės visokeriopų talentų, arba ir toliau susidurti su nuolatiniu ir didėjančiu „smegenų eksportu“.

XI Tautinių šokių šventės bendras vaizdas. Visos šventės nuotraukos Dalia Badarienės.

Protėvių žeme, budėk savo laisvės sargyboje

Dalia Badarienė

Tauta gyva per kalbą, šokį, dainą, papročius. Šokis — svarbus mūsų kultūros ir tautos išlikimo pagrindas, jos kultūrinės išraiškos priemonė. Birželio 30 d. Toronto mieste, Kanadoje, prasidėjo XI Tautinių šokių šventė, sveitingon globon priėmusi net 95 ratelius ir 42 grupes mūsų tautiečių iš viso pasaulio.

Jau penktadienį, birželio 30 d., šokėjai rinkosi į repeticiją, kuri vyko būsimosios šventės vietoje — Hershey centre, Mississauga. Jie pirmieji išbandė šventės areną. Visą dieną plūšėjo, šoko, dailino savo

judesius. Vakare Pasaulio LB pirmininkas Vytautas Kamanas oficialiai paskelbė šventės pradžią.

Viesbučiai, kuriuose buvo apsisistoję šventės šokėjai ir žiūrovai, buvo arti vienas kito, pasiekti juos buvo galima net ir be automobilio. Atrodė, jog visas, šalia Toronto oro uosto įsikūręs, viesbučių miestelis buvo virtęs maza Lietuva. Tik įėjus į pagrindinį Regal Constellation viesbutį, pasitikdavo didžiulis užrašas, sveikinantis XI Tautinių šokių šventės dalyvius ir žiūrovus. Viesbučių miestelio prieigose esančiose mazonėse ir jaukiose kavinukėse galėjai ne tik greitai užkasti, bet ir maloniai pasišnekučiuoti su netikėtai šalia išnirusiu tėvyniniu, atvykusiu iš Lietuvos arba net ir iš Pietų Amerikos.

Šeštadienį į šventę sugužėjo net ir tie, kurie dar nebuvo atvykę penktadienį. Norintieji galėjo susipažinti su sveitingu Toronto miestu. Viesbučių tarnautojai pasirūpino, kad turistai galėtų pasirinkti vieną iš siūlomų apžvalginio ekskursijų, nuvykti net ir prie gamtos stebuklo — Niagaros

krioklio. Tačiau ir pačiame Regal Constellation viesbutyje nebuvo kada nuobodžiauti. Vienoje salių vyko lietuvių tautodailės paroda, kurią suruošė Lietuvių tautodailės instituto Toronto skyrius. Žiūrovų akį traukė lietuviškais tautiniais raštais išmarginti audiniai, gobelenai, juostos, rištiniai kilimai, puikavosi tautiniais rubais išpuoštos lėšės, akį traukė įvairiaspalviai margučiai, šiaudinukai, medžio drožiniai, keramika. Čia pat galėjai susipažinti ir su visų šių kūrinių autoriais, kurie mielai pasakojo apie savo darbą ir atlikimo techniką. Kitose salėse vyko lietuvių autorių meno darbų parodos pardavimai. Net išrankiausi galėjo rasti puikiausių lietuviškų suvenyrų, gintaro dirbinių, paveikslų, knygų, lino gaminių, medinių skulptūrų, net iš metalo iškaldintų „saulių“, vėlinukų.

Vakare viesbučio vienoje salių — Galaxy Ballroom — vyko susipažinimo vakaras. Šokantiuosius tą vakarą linksmينو net du įėjimo ansambliai — Toronto „Stulpas“, vadovaujamas Pauliaus Bekerio, ir Čikagos jaunimo ansamblis „Žaibas“, vadovaujamas Andriaus Utz. Vėšbutis užėmė lyg bity avilys. Besilinksminantieji šoko iki 2 valandos nakties. Susitiko seni ir nauji draugai, vaikai sutiko tėvus, tėvai sutiko vaikus, gyvenimo ir aplinkybių išblaškytus po visą pasaulį.

Sekmadienis išaušo, zadedamas šventės kulminacija. Šv. Mišios buvo aukojamos keliose lietuviškose Toronto parapijose. Pagrindinės vyko

Šokėjai iš Pietų Amerikos džiaugiasi, galėję dalyvauti Pasaulio lietuvių tautinių šokių šventėje Kanadoje.

zėti ir įsigyti Elenos Bovkis siūlomus menines fotografijas darbus, kuriuose atsispindėjo Lietuvos gamta, jos gyvenimo kasdienybė.

Vakare viesbučio vienoje salių — Galaxy Ballroom — vyko susipažinimo vakaras. Šokantiuosius tą vakarą linksmينو net du įėjimo ansambliai — Toronto „Stulpas“, vadovaujamas Pauliaus Bekerio, ir Čikagos jaunimo ansamblis „Žaibas“, vadovaujamas Andriaus Utz. Vėšbutis užėmė lyg bity avilys. Besilinksminantieji šoko iki 2 valandos nakties. Susitiko seni ir nauji draugai, vaikai sutiko tėvus, tėvai sutiko vaikus, gyvenimo ir aplinkybių išblaškytus po visą pasaulį.

Sekmadienis išaušo, zadedamas šventės kulminacija. Šv. Mišios buvo aukojamos keliose lietuviškose Toronto parapijose. Pagrindinės vyko

Constellation viesbutyje. Jas koncelebravo vyskupas įšėvijoje Paulius Baltakis, OFM, kun. Edis Putrimas, kun. Gintaras Grušas, kun. Kubilius ir brolis Juozapas Žukauskas. Pianinu giesmėms pritarė Rasa Poskotimienė. Skaitymai buvo atliekami net trimis kalbomis — lietuvių, anglų ir portugalų.

Mišioms pasibaigus, automobilių ir autobusų vilkstine pajudėjo link Hershey centro, esančio Mississauga, kuriame ir vyko pagrindinis renginys. Programos vedėja Rasa Lukoševičiūtė Kurienė trimis kalbomis sveikino susirinkusiuosius ir pristatė šventės meninius vadovus — Ritą ir Juozą Karasiejus. Aidint griausmingoms ovacijoms, į salę įžygiavo visos šventėje dalyvaujančios šokėjų grupės.

„Sveikinu visus, susirinkusius Kanadon pasidžiaugti

Tautinių šokių šventės dalyviai ir gausūs svečiai galėjo įsigyti lietuviškų rankdarbių bei kitų įdomių suvenyrų. Prie prekystalio: Danguolė Zulonaitė ir Andrius Bučas.

tuo kultūrinio lobio, kuris padėjo išlaikyti lietuvių išėvijoje, — tokiais žodžiais į šventės dalyvius ir žiūrovus kreipėsi Kanados LB pirmininkas A. Vaiciūnas. Jis pristatė Vincą Piečaitį ir Ramūnę Sakalaitytę Jonaitienę, XI LTSS rengėjų komiteto pirmininkus. LR ambasadorius Kanadoje Rimantas Šidlauskas perskaitė Lietuvos Respublikos prezidento Valdo Adamkaus sveikinimą. Pristatomi ir kiti garbės svečiai: vyskupas įšėvijoje Paulius Baltakis, LR atstovas Jungtinėse Tautose Gediminas Šerkšnys, LR ambasadorius JAV Stasys Sakalauskas, gen. garbės konsulas Kanadoje Haris Lapas, gen. garbės konsulas Čikagoje Vaclovas Kleiza, garbės konsulė Cleveland, OH, Ingrida Bublienė, Mississauga miesto merė Hazel McCallion, PLB pirmininkas Vytautas Kamanas, Kanados LB pirmininkas Algirdas Vaiciūnas, LB tary-

bos pirmininkas Donatas Skucas, LB Krašto valdybos pirmininkė Regina Narušienė, Lietuvos tautinių šokių šventės instituto pirmininkas Bronius Jušaitis. Šventės vedančioji sušėvina ir su šokių autoriais — žmonėmis, kurių deka per šokį skiepijama meile tėvynei Lietuvai. Tylos minutė pagyrimams Bruno Šotas, vienas šokių švenčių pradininkų įšėvijoje, kurio netekome birželio mėnesį.

„Mano protėvių žeme, žaliuok ir budėk savo laisvės sargyboje“, — šiais šokių šventės šūkio žodžiais ir „Žilvicio“ kapelos muzikos garsais palydimi, šokėjai prikaustė žiūrovų dėmesį. Neatsitiktinai šventės tema pasirinkta ugnies garbinimas. Lietuviai nuo seno garbino ugnį visose senovinėse šeimose apeigose. Kiekvieno lietuvių namuose buvo apeiginis šeimos židinys — namų aukurėlis. Šokis keičia šokį, vinguriuoja, pinasi šokėjų pynės, sukeldamos audringus plojimus.

„Jeigu šita žemė kam priklauso, tai pirmiausia, žinoma, vaikams“. Lydimi šių žodžių, šokių areną užpildė vaikų rateliai — pradedant paties mažiausiais, dar mamų už rankų atvestais scenon, baigiant oriais ir pasitempusiais moksleiviais. Šiltas ovacijas sukėlė „Vestuvinis šokis“, atliktas Vytauto Didžiojo universiteto ansamblio „Žilvitis“. Šokyje atsispindėjo lietuviški vestuviniai papročiai, o šokėjai savo gracingumu, net baletu elementais paverge žiūrovų širdis. Nejučia šokių arena virsta geltona, žalia ir raudona banguojančia jūra. Tai šokis „Suktinis“, sukvietęs scenon visus šventės šokėjus, rankose laikantius geltonos, žalios ir raudonos spalvos skepetaites. Šokėjai tarsi priartėja prie žiūrovų, visi mes pasijuntame tikrai glaudžia viena tauta, kad ir išblaškyta po pasaulį.

„Grįžtame į savo namus, įsitikinę, kad mes esame lietuviai. Tegyvuoja mūsų tėvyne Lietuva! Iki susitikimo XII Tautinių šokių šventėje“, šiais žodžiais LB Krašto valdybos pirmininkė Regina Narušienė skelbia XI Tautinių šokių šventės uždarymą.

Šventė pavyko. Žiūrovai dar ilgai plojimais dėkojo šokėjams, rengėjams, visiems, prisidėjusiems savo trūsų rengiant šį renginį.

„Mūsų jausmų autobusus, keliautojus kelionėje suartines lyg vieną šeimą, pasuka ilgon kelionėn — namo. Laikas prabėgo greitai. Geriems dalykams mums jo visada nepakanka.

Koncelebruojamos šv. Mišios tautinių šokių šventėje. Iš kairės kun. G. Grušas, vysk. P. Baltakis, OFM, kun. E. Putrimas, kun. Kubilius, brolis Juozapas.

Punsko lietuviai Tautinių šokių šventėje.

Panevėžio „Grandinėles“ šokėjai, dalyvavę XI Tautinių šokių šventėje Toronte.

Iš kairės: Bernardas Narušis, Giedrė ir Stasys Milašai, anksčiau buvo „Klumpės“ (Wisconsin valstija) vadovai, dabar gyvena San Diego, Calif., ir vadovauja neseniai įsteigta tautinių šokių grupei „Jūra“, ir JAV LB Krašto valdybos pirm. Regina Narušienė.